

Datování

Nálezové celky nejsou jednotné, což velmi ztěžuje datování. Nádobky (obr. 6:1, 4) jsou sídlištní užitkovou keramikou. Jejich archaïčnost se dá vysvětlit odlehlostí místa od výrobních center. Ačkoliv keramika není nejhodnější datovací pomůckou (Z. Smetánka, AR XIII, 1961, str. 264), lze obě nádobky datovat přibližně do 10. století. Podobně i nožík (obr. 7:4) nalezený u jedné z nich. Misku (obr. 6:8) lze datovat do 13. století. Úlomek talíře či mísy (obr. 6:5) a úlomek hrdla (obr. 6:10) patří do 12. století. Pro zásobnice (obr. 6:9) známe analogie z Podřečišť u Netolic, (O. Kytlicová, AR VIII, 1956, str. 419), a z Krásné Doliny u Rakovníka, (R. Pleiner, AR XIII, 1961, str. 209). Zde byly datovány do 15. století, ale vyskytují se již od konce 13. století. Část pánve (obr. 6:7), nožku gotického poháru (obr. 6:6), fragmenty poklíček (obr. 6:2, 3), dno nádoby a kovovou nádobku (obr. 7:3) můžeme rámcově datovat do 14.—17. století. Dyku pro její pozdně-gotickou úpravu klademe do 15. století.

Zvláštní pozornost zasluhuje dlaždice nalezená v kostele (obr. 7:1). V letech 1943—1944 prováděla katedra dějin umění brněnské university pod vedením prof. dr. V. Ríchtra v tomto kostele umělecko-historický výzkum. Zjišťovací sondou byly odkryty základy pozdněrománské trojlodní basiliky (Deblín, okres Tišnov, farní kostel, opravné práce v letech 1943—44, ZPP VII, 1947, str. 16—17). V této sondě byla nalezena i zmíněná dlaždice. Historické prameny datují založení této basiliky někdy před rok 1294 (J. Emler, Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pragae 1872, Pars II, pag. 704, n. 1642). Dlaždice na nichž bylo použito také vypnulého křížku jako dekorativního prvku, byly nalezeny ve Zvíroticích nad Vltavou (J. Koula, PA XII, 1906—1908, str. 235, obr. 1a). Pozoruhodné je i to, že se nálezy z obou lokalit shodují v rozměrech. Nálezy ze Zvírotic datoval J. Koula k roku 1200. Na základě těchto zjištění můžeme dlaždici z Deblína položit do 13. století.

Nálezy z Deblína mají velký význam pro východní část Českomoravské vrchoviny, která byla donedávna považována za archeologicky sterilní. Rozšiřují také naše poznatky o mladohradištním osídlení této oblasti.

P. Michnu—J. Unger

Frühburgwallzeitliche und mittelalterliche Funde aus Deblin (Bezirk Brno-Umgebung). Bei den Terrainadaptierungen in dem Dorfe Deblin wurden auf zwei Stellen frühburgwallzeitliche und mittelalterliche Objekte gestört. Am Hofe des J. Juříček wurde das Material gefunden (Abb. 6:1—5, 7—10). Aus dem Areal der ehemaligen Burg der Herren von Deblin stammen die Funde (Abb. 6:6; 7:1—4). Aus der Pfarrkirche, die im Areal der Burg steht, stammen die Pfistersteine (Abb. 7:1). Die Gefässe (Abb. 6:1—4) und das Messerchen (Abb. 7:4) können bis in das 10. Jahrhundert verlegt werden. Die Splitter der Vorratsgefäße (Abb. 6:9) datieren wir auf Grund der Analogie bis zum 13.—15. Jahrhundert. Den Dolch (Abb. 7:2) setzen wir ins 15. Jahrhundert. Der Pfisterstein (Abb. 7:1) gehört in das 13. Jahrhundert.

Übersetzt von E. Urvová

Великоморавские и средневековые находки в селе Деблин (вблизи г. Брно). Во время земляных работ в селе Деблин были на двух местах повреждены великоморавские и средневековые объекты. На дворе Я. Юричка был найден разнообразный материал (рис. 6: 1—5, 7—10). К ареалу бывшего столярного замка панов из Деблина относятся находки (рис. 6: 6, 7: 1—4). К приходскому костелу, который стоит в ареале замка, относится плитка (рис. 7: 1). Сосуды (рис. 6: 1—4) и ножик (рис. 7: 4) можно датировать X столетием. Блюда (рис. 6: 5) и осколок горлышка (рис. 6: 10) можно датировать XII столетием. Осколки сосудов для сохранения зерна (рис. 6: 9) мы датировем — на основании аналогий — XIII—XV столетиями. Кинжал (рис. 7: 2) относится в XV столетию, плитка (рис. 7: 1) к XIII ст.

Перевел Иржи Бронец

K moravským prvům v polských pokládech zlomkového stříbra

Bezprostředním podnětem k napsání této poznámky je studie zaslužilého polského archeologa J. Kostrzewského, ů pochodzeniu ozdób srebrnych z polskich skarbow wczesnośredniowiecznych, zveřejněná v časopise Slavia Antiqua 9, 1962, 139—211.

J. Kostrzewski uvádí svou studii výřtem německých autorů (Beltz, Seger, Frenzel, Petzsch), kteří mluvili o cizím (arabském) původu šperků z polských pokladů 10.—11. století na základě toho, že prý nejsou známy ze současných polských hrobů a zneužívali tohoto zjištění jako důkazu o barbarskosti a nekulturnosti Slovanů. Autor poukazuje na to, že inventář hrobů obsahuje jen určitý výsek hmotné kultury, který je určován pohřebními zvyklostmi a uvádí řadu příkladů z jiných území a časových období, kdy věci vzniklé nesporně na jistém teritoriu se nenacházejí

v téže oblasti v současných hrobech. V případě šperků z pokladů zlomkového stříbra není však třeba se na tuto poučku odvolávat; J. Kostrzewski předkládá podrobné soupisy jednotlivých druhů šperků nalezených v hrobech (49 lokalit) i na sídlišti (6 lokalit), jakož i výčet laciných litých imitací honosných stříbrných šperků (19 lokalit), což dokazuje, že předkové Poláků tyto šperky také nosili a dovedli pochopit jejich krásu, a to nejen ve vyšších společenských vrstvách, ale i v lidových masách, které si je dopřávaly aspoň v laciné imitaci. Autor uznává spolu s většinou evropských archeologů tezi R. Jakimowicze (WA 12, 1933, 103—131) o místním původu většiny šperků z polských pokladů zlomkového stříbra a kritizuje R. Kiersnowského, který tuto tezi odmítá (Piennadz kruszcowy w Polsce wczesnośredniowiecznej, Warszawa 1960, 339—344). Kostrzewski zdůrazňuje dnes jedinou možnou metodu (v budoucnosti patrně budou ještě jiné možnosti) zjišťování původu šperků, totiž kartografické naznačení výskytu, početní zastoupení v jednotlivých oblastech a srovnání výtvarné techniky. Uvádí pak podrobné soupisy jednotlivých typů šperků podle literatury, u každého sestavuje přehlednou mapku nalezišť a na základě výše uvedených hledisek podává krátkou úvahu o tom, odkud příslušný typ šperku pochází. V závěru shrnuje v tom smyslu, že většina šperků z pokladů je místního lechického původu, neboť se jejich nálezy koncentrují na území Polska a NDR (zatím co ve východním Polsku a na Rusi jsou v pokladech s těmiž arabskými mincemi šperky jiné), kde se nacházejí i příslušné odlévací formy a zlatnické nástroje, které místní výrobu dokazují. Za importy, případně napodobeniny importů z Rusi pokládá lunice a malinovitě korály, ze Skandinávie křížkovité závěsky, kruhové terčíky, některé záponky, závěsky v podobě Thorova mlatu, náramky a nákrčníky. Většinu lunicových náušnic s hrozníkovitým závěskem, část litých hrozníkovitých náušnic a část náušnic se čtyřmi bubínky (typ šwiatecký nebo tempelhofský), do jisté míry i půlkruhové náušnice se závěský na řetízících a zčásti i košíčkové náušnice odvozuje z Moravy.

Tolik J. Kostrzewski. Jeho metoda je nesporně pracná, avšak jednoduchá a přesvědčivá. O místním původu (výrobě) většiny šperků z polských pokladů nelze již dnes pochybovat.

Chtěl bych si však blíže povšimnout tezi Kostrzewského o moravském původu některých typů šperků v polských pokladech. Nejsou to teze zcela nové, ale jsou v jeho studii podány nejsouborněji. Nejdřív trochu historického přehledu.

Souvislosti moravských náušnic se čtyřmi bubínky s analogickými tvary v pokladech zlomkového stříbra v Polsku a na Volyni si povšiml již L. Niederle, ale hledal jejich původ v Orientě.¹ Rámce ukázal na souvislosti šperků I. skupiny (polské) se šperky V. skupiny (českomoravské) a zejména s moravskými hrobovými nálezy R. Jakimowicz.²

Nejširší soubor moravských nálezů, které mají shody v polských pokladech zlomkového stříbra, uvádí J. Eisner. Jsou to podle něho náušnice bubínkové, sloupečkové (nazývá je náušnicemi o dvou granulovaných perlách spojených granulovaným válečkem nebo ajourovým pletivem) a košíčkové, při čemž jmenovaný uvádí tyto typy náušnic v souvislosti s úvahami o podnětech, z nichž vznikla I. skupina ozdob podle Jakimowicze.³ Později se též autor vyjadřuje přímo v tom smyslu, že moravské klenotnictví rázu veligradského muselo už v době velkomoravské vykonávat vliv na horní Pováží.⁴

Na souvislosti mezi šperkem v českých zemích, šperkem polským a volyňským ukázala i G. F. Korzuchinová, která právě v české oblasti (a rozumí tím patrně i oblast moravskou) hledá příčiny náhlého objevení se granulovaných a filigránových věcí v staré Rusi 10. století. Prostředkem mezi Rusí a touto oblastí byla podle ní Volyně, která se teprve v 10. věku stala součástí Kyjevského státu.⁵ Není vyloučeno, že Volyně a tzv. Červená Rus patřila i do sféry velkomoravské říše, patřily-li tyto země v 10. st. podle zakládací listiny biskupství pražského k českému státu (hranice na Bugu a Styru),⁶ který navazoval na územní rozsah Velké Moravy. Nelze proto vyloučit, že i tu již v době vrcholné fáze velkomoravské říše začaly pracovat zlatnické dílny navazující na vyspělé moravské šperkařství.

Na některé shody mezi moravskými náušnicemi (náušnice s oboustrannými hrozníčky, hrozníčkové náušnice se zdobeným spodním obloukem, náušnice se čtyřmi bubínky, náušnice s košíčky, korály s puklicemi) a ozdobami z pokladů zlomkového stříbra poukázal i V. Hrubý, aniž se blíže vyjádřil k vysvětlení těchto shod.⁷

Mnohem šířeji zaujal právě k této otázce stanovisko M. Šolle, i když poněkud dualisticky. Na jedné straně totiž tvrdí, že v moravské a polské skupině nálezů se formy v dvou časových epochách za sebou pozoruhodně opakují, což podle něho patrně znamená opožděné užití těchto forem v severní oblasti z mnohem staršího společného orientálního základu,⁸ na druhé straně považuje oblast Staré Kouřimi za samostatné dílenské středisko, které vyrostlo z tradic velkomoravských k vlastní dokonalosti a jehož vlivem byly zprostředkovány byzantské a podunajské tradice jemného uměleckého řemesla dále na sever a považuje je za článek dalšího vývoje šperkařství 10.—11. st., které známe z pokladů zlomkového stříbra.⁹ První názor byl v podstatě překonán již prací Jakimowiczovou, v níž je přesvědčivě dokázáno, že poklady z těmiž arabskými

mincemi obsahují v různých oblastech různé ozdoby a že tudíž nelze mluvit o přímém vlivu orientálního základu jdoucího po dvou liniích a ve dvou časových vlnách. Pokládám za správný názor druhý, i když si nemyslím, že by kouřimská oblast byla jediným prostředníkem mezi velkomoravským šperkem a šperkem z pokladů zlomkového stříbra. Takových klenotnických středisek mohlo existovat v první polovině 10. věku více v různých okrajových oblastech bývalé velkomoravské říše, např. v Povislí, jak naznačil J. Eisner,¹⁰ snad i dále na východ v Malopolsku nebo na západě v Poodří, i když to nemáme archeologicky doloženo tak výrazně jako ve Staré Kouřimi.

Konečně ani sama Morava (v rozsahu přibližně dnešním s částí západního Slovenska a částí území mezi Dyjí a Dunajem) nezůstala v první polovině 10. století sterilní po stránce klenotnické a mohla sama přímo ovlivňovat okolní oblasti nejen svou výrobní tradicí, ale i exportem samotných výrobků. Jak se ještě podrobněji zmíním, nacházíme v inventáři tzv. velkomoravských hrobů z 10. st. jednotlivé věci a výrobní technické detaily, o kterých se M. Šolle domníval, že vznikly samostatně teprve v kouřimském dílenském středisku v pozdní fázi jeho vývoje.¹¹ V poslední době se i R. Turek vyjádřil v tom smyslu, že i když politický útvar velkomoravské říše na počátku 10. st. zanikl, základní linie hospodářského, společenského i kulturního života zde zůstávaly nepřervány.¹² Tato skutečnost je ostatně vyjádřena i v pracích moravských a slovenských archeologů.¹³

Dříve než rozvedu tezi uvedenou v přešlé odstavci, chci ještě pro úplnost uvést, že o moravském původu některých typů náušnic (tempelhofský typ, košíčkové náušnice) z pokladů zlomkového stříbra mluví i Š. Tabaczynski.¹⁴ Také R. Turek vyslovuje ve svém nedávném článku názor, že většina typů stříbrných šperků V. a I. Jakimowiczovy skupiny je česko-moravského původu a že se dostávaly na sever po moravsko-oderské cestě.¹⁵

Na závěr bych chtěl shrnout výsledky úvah různých autorů jakož i vlastního studia velkomoravského šperku o tom, které velkomoravské ozdoby přešly do inventáře pokladů zlomkového stříbra. Jsou to v zásadě všechny typy náušnic byzantsko-orientálního rázu, hrozníčkové, lunicové, bubínkové, košíčkové i sloupečkové. Většinu materiálu potřebného k zjištění jejich územního rozšíření jakož i základní problematiku shrnul již J. Kostrzewski ve výše uvedené práci a nezbude nic jiného než se stručně zopakovat a komentovat z hlediska moravského materiálu.

O hrozníčkových náušnicích soudí J. Kostrzewski, že jsou jižního původu (l. c. 180). Je pravda, že polské náušnice hrozníčkové se poněkud liší od moravských; autor je však neuvádí v přímou souvislost s Moravou a celou československou oblastí zejména proto, že odtud zná jen málo nalezišť. Ve skutečnosti počet nálezů i nalezišť z československé oblasti¹⁶ daleko převyšuje ostatní okolní oblasti včetně jižních.

Lunicové náušnice z polských pokladů jsou natolik blízké moravským hrobovým nálezům, že je J. Kostrzewski pokládá za převzaté nebo importované z Moravy (l. c. 177); s tímto názorem lze plně souhlasit.

Souvislost bubínkových náušnic tempelhofského typu (varianta A podle J. Kostrzewského) s moravskými nálezy byla již několikrát zdůrazněna, počínaje L. Niederlem a řadou dalších autorů, takže k nim netřeba dodávat žádných poznámek, snad kromě té, že tvar bubínků a styl jejich výzdoby je na polských náušnicích většinou poněkud odlišný od moravských.

Původ polských náušnic se třemi košíčky (tradičně i když nesprávně označovaných za kyjevský typ) je méně jasný, poněvadž se po technické stránce i počtem košíčků značně liší od moravských. Na základě předmosteckého nálezů náušnice se čtyřmi košíčky se zdá, že na Moravě šel typologický vývoj náušnic košíčkových od tvarů s větším počtem košíčků k tvarům s menším počtem košíčků, takže nelze vyloučit, že i náušnice se třemi košíčky vznikly na Moravě a odtud se rozšířily dále na sever a východ. Nevylučuje to ani J. Kostrzewski (l. c. 168).

Domnívám se, že i sloupečkové náušnice, především varianta s plechovými sloupečky zdobenými granulací, má pravděpodobně své zjednodušené pokračování v náušnicích s dlouhým dutým granulovaným závěskem, označovaných na Rusi jako volyňský typ, který se vyskytuje v pokladech sekaného stříbra. Tento typ náušnic má několik variant; nejbližší moravským nálezům jsou kusy z Obry Nowej, datované na počátek 10. st.¹⁷ Na souvislost mezi těmito dvěma blízkými typy náušnic ukazuje i to, že moravské náušnice s plechovými sloupečky patří k nejmladším variantám náušnic byzantsko-orientálního rázu, neboť o tom kromě výskytu v nejmladších nálezových celcích svědčí i to, že se na jejich dolním oblouku často vyskytuje esovitě ukončení.¹⁸

Kromě shod v jednotlivých typech ozdob, zejména náušnic, z velkomoravských hrobů a z polských pokladů zlomkového stříbra, existují i jiné souvislosti v technologických detailech uplatněných na shodných i odlišných typech, které ukazují dosti přesvědčivě na úzký vztah mezi oběma okruhy nálezů. Na řadu těchto detailů ukázal již V. Hrubý.¹⁹ Patří k nim natavování jednotlivých granulů do jemných drátěných prstenců (na náušnicích ze St. Města, Břeclavi-

Pohanska, Bratislavy, Veči, St. Kouřimi aj., na knoflicích ze St. Města, Břeclavi-Pohanska aj.). Puklice zdobené granulací objevující se na velkomoravských knoflicích předznamenávají oblibu kovových korálů s puklicemi, rozšířenou v Polsku. Kuželiky z drátěných prstenců s kuličkou na vrcholu pokrývající knoflíky z Břeclavi-Pohanska se objevují i na polských hvězdicovitých náušnicích. Zdobení náušnic řetízkou se závěsky je rovněž prvek, který se začíná objevovat na lunicových a bubínkových náušnicích na Moravě a dosahuje maximálního rozšíření v polských pokladech.²⁰ Na pozdních náušnicích se sedmi bubínky z Břeclavi-Pohanska pozorujeme, že celý soubor bubínků je vylišován ze dvou sletovaných polovin; lisované plechové závěsky jsou v polských pokladech oblíbené. Vzdáleným ohlaselem moravského sedmibubínkového tvaru jsou v pokladech zlomkového stříbra náušnice s dutým závěskem se sedmi nestejně velkými vypulinami, oddělenými pásky granulace (Dol. Lažyn, Kretki).²¹

Důležité je, že tyto technické detaily hojně aplikované v pokladech zlomkového stříbra nacházíme na relativně nejmladších moravských špercích, pocházejících již z 10. století, na což můžeme mimo jiné soudit i z toho, že se často vyskytují i v nejmladším horizontu nálezu ze Staré Kouřimi (910–940). Příklad Staré Kouřimi ukazuje, že i po politickém pádu Velké Moravy pracovaly v periferních oblastech bývalé říše (a patrně i na dnešní Moravě samé) dílny vyrábějící velkomoravský šperk, byť i v poněkud pozmeněných a někdy zhrubších formách. Takové dílny jako ve Staré Kouřimi mohly pracovat i na Vislansku, v Poodří a snad i v Malopolsku. I když všechny zmizelé články tohoto předpokládaného vývoje nejsou dosud objeveny, naznačuje poměrně pozdní datování nejmladších věcí ze Staré Kouřimi (a podle kouřimských věcí můžeme zpětně i některé moravské nálezy datovat stejně vysoko), že šperky z pokladů zlomkového stříbra jsou v přímém časovém vztahu, v kontinuitě, se šperky moravského rázu. Skutečnost, že poklady zlomkového stříbra jsou nejhodnější až dále na severu ve Velkopolsce a na východě v Malopolsku (tedy nikoliv v bezprostředním sousedství dnešní Moravy), ukazuje, že hypotéza o existenci klenotnických dílen s moravskou tradicí v periferních oblastech bývalé velkomoravské říše je velmi pravděpodobná, neboť jimi lze vysvětlit geografickou mezeru mezi moravskými výrobními centry a hlavními oblastmi výskytu pokladů zlomkového stříbra. Tímto postupným přenášením moravských šperkařských tradic dále na sever a východ lze také vysvětlit postupné narůstání rozdílů mezi ozdobami moravskými z 9.–1. poloviny 10. století a polskými z 2. poloviny 10. st. a z 11. st. Činnost zlatnických dílen pracujících na periferii bývalé velkomoravské říše se zřejmě nepřerušila ani později, když se tyto oblasti staly součástí českého státu. Naopak tím byly patrně posíleny staré velkomoravské tradice, jimiž byla v uměleckém řemesle východní část Čech značně prolnuta.

B. Dostál

¹ L. Niederle, Příspěvky k vývoji byzantských šperků ze 4.–10. st., Praha 1930, 135; L. Niederle a A. Zelintius, Slovanské pohřebiště v Starém Městě u Uherského Hradiště, ZČSAÚ 1 (1929), 27, 30.

² B. Jakimowicz, O pochodzeniu ozdób srebrnych znajdujących w skarbach wczesnohistorycznych, WA 12 (1933), 117, tab. XIII.

³ J. Eisner, K dějinám našeho hradištního šperku, ČNM 116/2 (1947), 149–150, 155.

⁴ J. Eisner, Slované a Maďaři v archeologii, Slavia Antiqua 7 (1960), 200, pozn. 56.

⁵ G. F. Korzuchina, Russkije klady IX–XIII vv., Moskva 1954, 64.

⁶ L. Havlík, Tři kapitoly z dějin česko-polských vztahů, Slovanské historické studie 4 (1961), 47.

⁷ V. Hrubý, Staré Město, velkomoravské pohřebiště Na valích, Praha 1955, 233, 234, 239, 241, 259, 310.

⁸ M. Solle, Knížecí pohřebiště na Staré Kouřimi, PA 50 (1959), 429; zde je Solle nejvíce poplatný Niederlovi, kterého v tomto místě také cituje; jeho slova tu však nejsou pouhým citátem, nýbrž formulací vlastní teze.

⁹ M. Solle, PA 50 (1959), 433, 478, 479.

¹⁰ J. Eisner, Slavia Antiqua 7 (1960), 200, pozn. 53.

¹¹ Ukážu jsem na tuto skutečnost ve své práci Slovanské pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě (rkp. kand. disertace), Brno 1962, 68–69, 90–91, 114–115.

¹² R. Turek, Čechy na úsvitě dejin, Praha 1963, 163.

¹³ V. Hrubý, Staré Město, 293; J. Poulik, Vznik a počátky Slovanů 1 (1956), 254. A. Točík, Historický časopis III (1955), 418–419. B. Chropovský, Slovensko v době velkomoravské, Nitra 1960, rkp. kand. dis., 13, 173.

¹⁴ S. Tabaczyński, Z badań nad wczesnośredniowiecznymi skarbami srebrnymi Wielkopolski, Warszawa–Wrocław 1953, 27, 28.

¹⁵ R. Turek, Zum polnisch-mährischen Handelsweg am Anfang des XI. Jahrhunderts, Slavia Antiqua IX (1962), 218.

¹⁶ Jejich výčet zčásti uveden u B. Dostála, Slovanské pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě, Brno 1962, 41–44.

¹⁷ J. Slaski–S. Tabaczyński, Wczesnośredniowieczne skarby srebrne Wielkopolski, Warszawa–Wrocław 1959, tab. XV:1 vlevo.

¹⁸ B. Dostál, Slovanské pohřebiště..., 49.

¹⁹ V. Hrubý, Staré Město, 234, 239, 259, 310 aj.

²⁰ J. Kostzewski, Slavia Antiqua 9 (1962), 157–160, mapka 5.

²¹ Srov. R. Jakimowicz, WA 12 (1933), tab. 14:4; L. Niederle, Život starých Slovanů I/2, 623, tab. 33:8.

Über die mährischen Elemente in den polnischen Hacksilberfunden. Der Verfasser bringt die Nachricht über den Aufsatz J. Kostzewski (Slavia Antiqua 9, 1962, 139–211), der sich mit dem Ursprung des Schmuckes aus den polnischen Hacksilberfunden des 10.–11. Jahrhunderts befasst und entfaltet seine Ansicht vom mährischen Ursprung

einiger Typen des polnischen Schmuckes. Er führt an, dass schon früher mehrere Autoren (Niederle, Jakimowicz, Elsner, Korzuchina, Hruby, Solle, Tabaczyński, Turek) auf diese Wirklichkeit teilweise gezeigt haben. Er zählt dann die Typen der mährischen Ohrringe des 9.—10. Jahrhunderts auf (es sind fast alle Ohrringe des sg. byzantinisch-orientalischen Charakters) die nach Polen übergegangen sind und beachtet die technischen Details, die den grossmährischen Schmuck mit dem polnischen verbinden. Er nimmt an, dass der mährische Schmuck durch die Vermittlung der Goldschmiedewerkstätten, die in den Randgebieten des Grossmährischen Reiches auch nach seinem politischen Untergang arbeiteten, in das polnische Gebiet übertragen wurde.

О моравских элементах в польских серебряных кладях. Автор сообщает о статье И. Коостржевского (Slavia Antiqua 9, 1962, 139—211), касающейся происхождения украшений из польских кладов 10—11 вв., и развивает его взгляды о моравском происхождении некоторых типов польских украшений. Он приводит, что уже раньше показало на этот факт несколько авторов (Нидерле, Якимович, Эйзнер, Корзучина, Грубый, Шолле, Табачиньски, Турек). Потом автор статьи перечисляет типы моравских серег 9—10 вв. (это почти все серьги так называемого византийско-ориентального характера), которые перешли в Польшу, и обращает внимание на технические детали, которые связывают великоморавские украшения с польскими. Он предполагает, что моравские украшения были перенесены в Польшу посредством ювелирных мастерских, которые работали в периферных областях Великоморавской державы даже после ее политического падения.

